

HANDLINGPLAN MOT UNØDVENDIG BRUK AV PLAST

Rett plast på rett plass

Tiltak for reduksjon av kommunens plastforbruk og tilførsel av plast og mikroplast til marine miljøer.

Arendal kommune 2019-2023.

Vedtatt Arendal bystyre 30.4.2020

Innhold

| | |
|---|---|
| Stopp unødvendig bruk av plast! | 3 |
| Arendal kommune skal være en aktiv pådriver for strandrydding, et hav uten plast, mikroplast og miljøgifter..... | 4 |
| 1. Søke samarbeid med motiverte aktører, kompetansemiljøer og fagmiljø, bidra til regional samhandling. | 4 |
| 2. Støtte og stimulere frivillige til å rydde strender og informere om plast- og marin forsøpling..... | 4 |
| 3. Styrket samarbeid med næringsliv og arrangører..... | 5 |
| 4. Støtte innovasjonsmulighetene. | 5 |
| 5. Identifisere og redusere lokale kilder til spredning av plast og mikroplast. | 6 |
| 6. Samle kunnskap og erfaring om plastforbruk, avfall og marin forsøpling, informere innbyggerne om sammenheng mellom forbruk og avfall. Gi råd om hensiktsmessig plastbruk til produsenter, selgere og forbrukere, samt skape holdningsendring for å unngå kastig/spredning av plast og mikroplast. | 6 |
| 7. Arbeide for nulltoleranse for mikroplast i naturen, herunder definere mikroplast som en miljøgift. | 6 |
| 8. Erkjenne den globale miljøutfordringen med plastavfall og følge opp internasjonale og nasjonale mål og retningslinjer, herunder FNs bærekraftsmål. | 7 |
| 9. Internt arbeid mot plastforsøpling i Arendal kommune. | 7 |
| 10. Tilskudd til tiltak mot marin forsøpling. | 7 |
| Hva kan du gjøre..... | 8 |
| Hva kan kommunen gjøre..... | 8 |
| Hva kan nasjonale myndigheter gjøre..... | 9 |

Stopp unødvendig bruk av plast!

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stopp klimaendringene. Arendal kommune legger FNs bærekraftsmål til grunn for sin kommuneplan.

Handlingsplan mot unødvendig bruk av plast er et verktøy for å bevare og ta vare på naturgrunnlaget slik at både mennesker, planter og dyr får gode levekår nå og i fremtiden. Arendal skal med denne handlingsplanen være en foregangskommune i arbeidet for et plastfritt samfunn.

Hver eneste dag fyller vi verdenshavene med 22 000 tonn plast. Plastsøppelet brytes sakte ned og omdannes til mikroplast som spises av fisk og skaldyr. På den måten havner plast i næringskjeden vår. World Economic Forum mener det vil være mer plast enn fisk i verdenshavene i 2050. Fremtidsbildet er skremmende, men det er mulig å gjøre en betydelig innsats for å redusere forbruk av plast og dermed også spredningen. Vi husker alle gåsenebbhvalen som ble avlivet på Sotra vinteren 2017. Den hadde over 30 plastposer i magen. Slik avslørte hvalen hvor mye plast som flyter rundt i havene. Tiltak for å spre mindre plast er enklere å få til enn å redusere CO₂-utslippene. Å legge om vaner og forbruk som gir mindre plast i havet krever lite av hver enkelt av oss. Å redusere biltrafikk, reiser med fly til utlandet og kjøttforbruk, er vanskeligere å gjennomføre enn å kaste plast i søpla eller kutte ut engangsbestikk.

Bruk av plast må reduseres, og erstattes der det går an. Det finnes områder der plast er uunngåelig, som i moderne teknologi, men i mange emballasjer og bruksområder kan plast byttes ut med mer bærekraftig alternativ. Plasten som brukes må gjenvinnes, for å spare energi og redusere forurensingen av naturen. All plast er ikke dårlig. Den skal benyttes på rett sted der den gir fordeler, og plasten skal materialgjenvinnes i størst mulig grad. Som samfunn må vi endre vår holdning til plast, fra et bruk- og –kast til en ressurs som kan brukes flere ganger.

Regjeringens *Strategi mot marin plastforurensning og spredning av mikroplast* (plaststrategi) sier at det er nødvendig med klarere nasjonal ansvars plassering og samordning for å sikre effektiv opprydding over hele landet. I plaststrategien vises det til at kommunen i en del tilfeller er nøkkelatør til å gjennomføre lokale tiltak mot marin forurensning og mikroplastforurensning.

Handlingsplanen fokuserer på lokale tiltak som vil bidra til å begrense tilførselen av plast og mikroplast til naturen. Det er foreslått tiltak for å redusere bidraget fra kommunal infrastruktur, kommunale bygg, idretts- og rekreasjonsanlegg, kommunal tjenesteproduksjon, lokal næring, lokal industri og fra detaljhandelen. Planen foreslår i tillegg tiltak for å rydde opp i plasten som allerede har kommet ut i naturen. Arendal kommunes handlingsplan mot unødvendig bruk av plast omfatter oss alle, innbyggere, næringsliv og lokalpolitikere, og foreslår handlingspunkter på alle nivåer.

I dag sertifiseres alle kommunale enheter som Miljøfyrtårn. Kommunen legger til rette for at andre offentlige og private virksomheter også sertifiseres som Miljøfyrtårn. Dette bidrar til å redusere bruk av plast og engangsartikler.

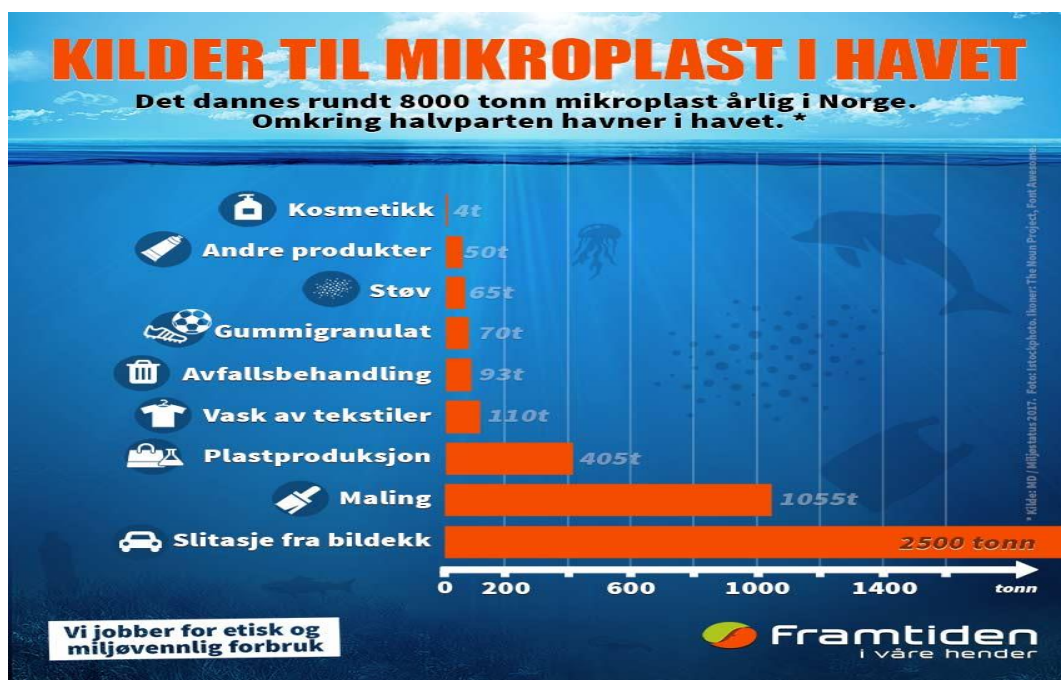
Handlingsplan mot unødvendig bruk av plast er en oppfølging av Kommunedelplan klima og energi 2019-2023.

Arendal kommune skal være en aktiv pådriver for strandrydding, et hav uten plast, mikroplast og miljøgifter.

1. Søke samarbeid med motiverte aktører, kompetansemiljøer og fagmiljø, bidra til regional samhandling.

Medvirke til samordning og nettverksbygging innen marine- og maritime fagområder i arbeidet mot plast- og marin forsøpling.

God oversikt over fagmiljøer og nettverk er en forutsetning for å gjøre best mulig bruk av kunnskap og erfaring. Dette innebærer at kommunen skal følge med på det som skjer innenfor temaet marin forsøpling med særlig fokus på aktiviteter i nærområdene, søke kontakt med fagmiljøer og bringe sammen aktører, bygge og støtte nettverk (eksempler er samordningsmøter Aksjon Rydd Strand, samarbeid med Våre Strender, aktiv deltakelse i KIMO)



2. Støtte og stimulere frivillige til å rydde strender og informere om plast- og marin forsøpling.

Frivillig innsats har så langt vært bærebjelken for strandrydding. Kommunen informerer om aktiviteter i samarbeid med aktører som er engasjert i arbeidet med marin forsøpling, eksempelvis Grid Arendal og Våre Strender. Agder Renovasjon informerer om den Nasjonale strandryddedagen, som arrangeres av Hold Norge Rent.

Gjennom prosjektet Aksjon Rydd Strand organiserer og støtter kommunen strandrydding. Prosjektet skal etter planen videreføres.

3. Styrket samarbeid med næringsliv og arrangører.

Arendal er en stor arrangør-kommune, med mange og store – også nasjonale arrangementer fordelt utover hele året. Avfallsrutiner ved arrangementer i byen skal innskjerpes for å sikre god etterlevelse.

Samarbeid med næringslivets organisasjoner og Arendal Næringsforening skal styrkes, med formål å redusere bruken av plast og få økt fokus på å rydde områder og strender.

Utvikling av reiselivsprodukter og konsepter skal støtte opp under målet om grønn by. Her er Raet nasjonalpark særlig viktig.



4. Støtte innovasjonsmulighetene.

Invitere næringene og gründermiljøene til informasjonsmøter og f.eks hackatons (*Under en **hackathon** jobber utviklere sammen innenfor en fastsatt tidsramme. Her kan målet være å skape nye produkter, verktøy eller funksjoner.*) hvor kommunen og andre interesserte presenterer problemstillinger og utfordrer aktørene til å få fram løsninger som kan redusere miljøproblemer knyttet til plast. Dette kan gjøres i regi av kommunens næringsavdeling.

Arendal har et unikt kompetansemiljø innen marin og maritim virksomhet, i både Havforskningsinstituttet Flødevigen og Grid Arendal. Dette miljøet vil bli invitert til et samarbeid for å se på hvordan de store utfordringene med marin forsøpling også kan gjøre det mulig å få

frem teknologisk gode metoder for å løse problemene. Her kan det utvikles løsninger og skapes arbeidsplasser som kan få betydning både lokalt og globalt.

5. Identifisere og redusere lokale kilder til spredning av plast og mikroplast.

Det er mangelfull informasjon om spredningsveier for plastavfall, særlig mikroplast. Arendal kommune følger nøye med på utviklingen av mulige alternativer til gummigranulat som fyll i kunstgressbaner, og setter inn tiltak for å hindre spredning til vann og avløp.

Spredning av finstøv med plastinnhold fra dekkslitasje kan medføre inhalasjon av plastpartikler. Inhalasjon av fine partikler er en kjent årsak til helseplager, lungeproblemer og i verste fall kreft, men effekten av inhalasjon av plastpartikler er ikke kjent. Nyere studier viser også forekomst av plastpartikler i drikkevann, og det er derfor sannsynlig at man kan eksponeres for plastpartikler gjennom både luft, vann og mat. Det er derfor viktig at det etableres en solid kunnskapsbase som grunnlag for risikovurdering for mat og miljø.

6. Samle kunnskap og erfaring om plastforbruk, avfall og marin forsøpling, informere innbyggerne om sammenheng mellom forbruk og avfall. Gi råd om hensiktsmessig plastbruk til produsenter, selgere og forbrukere, samt skape holdningsendring for å unngå kasting/spredning av plast og mikroplast.

Dette arbeidet er en oppfølging av kommunedelplan klima og energi – forbruk, avfall og ressurser.

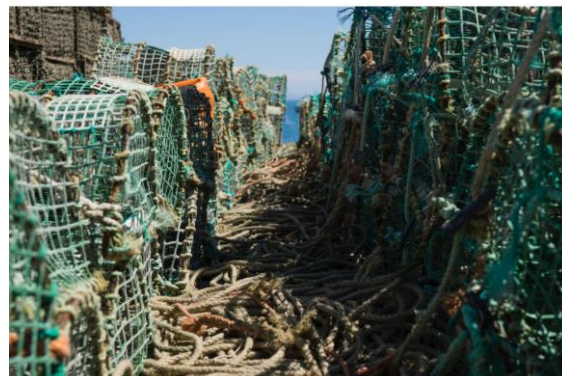
I forbindelse med dette punktet vil det bli arbeidet med bruk av plast i hverdagen, eksempelvis bruk av plastposer. Det er vanskelig å gjennomføre et plastposeforbud lokalt. Det arbeides med temaet i EU, og det vil komme ytterligere avklaringer gjennom Stortingsmelding 45. I tillegg er Handelens Miljøfond etablert, et samarbeid mellom staten og næringslivsorganisasjonene Dagligvarehandelens Miljøforum, NHO Handel og Virke. I praksis betyr dette at det legges avgift per plastpose, som uavkortet går til miljøtiltak, herunder tiltak som bidrar til å redusere plastposebruken. Både Raet Nasjonalpark og Våre Strender har fått bevilget penger til rydding av plast.



2019-09-19

Miljøfondet gir millionstøtte til opprydding i Raet Nasjonalpark

Styret i Handelens Miljøfond innvilget nylig at Havforskningsinstituttet (HI) får støtte for å rydde havbunnen i Raet Nasjonalpark i Aust-Agder. Forskere, dykkere og lokalbefolkningen skal nå samarbeide i dette historiske ryddeprosjektet, hvor målet er null spøkelsesfiske i parken.



7. Arbeide for nulltoleranse for mikroplast i naturen, herunder definere mikroplast som en miljøgift.

Plast er normalt ikke vurdert som giftig. Likevel kan vi av flere grunner vurdere mikroplast som en slags miljøgift. Små plastbiter kan være giftige, avhengig av bestanddeler og tilsetningsstoffer. Miljøgifter kan spres videre med mikroplast. Begge grupper karakteriseres som lite nedbrytbare. Både mikroplast og miljøgifter kan påføre levende organismer lidelser,

og gi helse og trivselsproblemer for mennesker og dyr. Arendal kommune vil derfor arbeide for at mikroplast defineres som en miljøgift nasjonalt.

8. Erkjenne den globale miljøutfordringen med plastavfall og følge opp internasjonale og nasjonale mål og retningslinjer, herunder FNs bærekraftsmål.

Arbeide lokalt for å bidra til arbeidet med å redusere den globale marine forurensningen.

9. Internt arbeid mot plastforurensning i Arendal kommune.

Kommunens interne arbeid for å redusere plastavfall følger av Klima- og energiplanen som ble vedtatt av bystyret i 2019:

- a) Medvirke til reduksjon av plastbruk, riktig kildesortering og avfallsbehandling. Dette støttes opp ved miljøsertifisering og ved å informere og følge opp vedtatte rutiner for kildesortering.
- b) Redusere plastforurensning/mikroplast fra egne anlegg, eksempelvis kommunale veier og arealer, kunstgressbaner, lekeplasser og avløp. Dette gjøres blant annet gjennom rensing av vann og avløp.
- c) Benytte kommunens anbud til å stille krav ved anskaffelser for å redusere plastbruk, herunder kreve at produktene ikke skal medføre vesentlig spredning av mikroplast og miljøgifter.
- d) Gi skoler og barnehager kunnskap og mulighet til å engasjere seg i arbeid med plast- og marin forurensning. Arbeide for å videreutvikle ordningen med Aksjon Rydd Strand. Lage temadag om marin forurensning og plast, med påfølgende opprydding i nærmiljøet.
- e) Opprettholde kompetanse og fokus på marin forurensning, delta i aktuelle nettverk og initiere tiltak og prosjekter. Kommunen er engasjert i ulike samarbeidsprosjekter, dette gir viktig kunnskap til det videre arbeidet for å redusere plastavfall og marint avfall.
- f) Alle husstander i Arendal kan få et handlenett, med oppfordring om å redusere bruk av plastposer.
Handlenettene kan produseres av Ellengård/andre som trenger sysselsetting og arbeidstrening – oppdrag. Handlenettene kan distribueres av Agder Renovasjon. Handlenettene kan tilbys i byens forretninger.
Alle butikker bes erstatte plastposer med papirposer eller handlenett. Det kan arrangeres «Sy ditt eget handlenett-kurs» i regi av f.eks Bærekraftshuset Torvgt.7 eller andre.

10. Tilskudd til tiltak mot marin forurensning.

Marint avfall utgjør en stor risiko for dyre- og fugleliv og medfører hvert år betydelige kostnader for samfunnet. Miljødirektoratet forvalter en tilskuddsordning som skal gå til tiltak mot marin forurensning. I tillegg har Handelens Miljøfond en stor tilskuddsordning. Arendal kommune vil søke og benytte seg av tilskuddsmidlene.

HVA KAN DU GJØRE?

Bruk handlenett. Reduser bruk av handleposer av plast.

Sortér plastavfallet ditt – slik at det blir resirkulert. På den måten fanges store mengder plast opp, det materialgjenvinnes, og blir råstoff i ny produksjon. Agder Renovasjon har innsamling av plastemballasje hos hver enkelt husstand. Husstandene får utlevert gratis beholder for plast om de ønsker det. Ta kontakt med Agder Renovasjon.

Kjøp klær som ikke inneholder mikroplast. Klær laget av fleece, og flere typer treningstøy inneholder plastfibre. Når disse vaskes, vil ikke plastbitene som løsner fanges opp av renseanleggene. Det gir mikroplast i havene. Disse utslippene alene er beregnet til ca. 600 tonn i året fra norske husholdninger.

Ikke kjøp flaskevann. Norsk vann rett fra springen er det beste i verden. Benytt egen drikkeflaske når du har med deg vann.

Benytt egen kaffekopp når du tar med deg kaffe. 90 % av plastartikler du bruker daglig brukes kun én gang før det havner i søpla.

Bruk kosmetikk uten mikroplast. Rensekremer, kroppsskrubber og noen typer tannkrem inneholder mikroplast som forsvinner i avløpet. Svanemerket har siden 2014 forbudt mikroplast i produkter til hud og hår. Velger du svanemerkede produkter, er du trygg.

Engangslinser skal ikke i do. Også engangslinser som kastes i toalettet eller skylles ned i vasken havner i havet.

Sigarettsneiper som kastes på gata, kontaktlinser som kastes i toalettet, Q-tips i plast som ikke havner i husholdningsavfallet, er alle kilder til spredning av plast. Det blir kanskje ikke så mye fra hver av oss, men nasjonalt og internasjonalt blir dette store mengder som brytes sakte ned til mikroplast og kan tas opp i næringskjeden.

Emballasje og engangsartikler. Velg produkter uten plastemballasje og styr unna engangsartikler som plastbestikk, kopper og fat.

Alle arrangement i Arendal skal være fri for engangsartikler i plast! Obs ballonger!

Kjør kollektivtrafikk. **Bilen sprer** plast til havet. Den slipper ikke bare ut CO₂ og andre klimagasser, men gummi fra bildekkene er også en betydelig kilde til plastforurensningen. Kjør mindre bil. Da reduseres mengden av gummipartikler som slippes ut i naturen og som finner veien til bekker, elver, sjøer og havet.

Forbrukermakt virker. Be alltid om bærepose som ikke er laget av engangsplast! Du kan påvirke produsenter og butikker til å selge produkter uten så mye emballasje. Velg svanemerkede produkter og etterspør slike produkter når du handler på butikken.

Rydd en strand for plast, gamle fiskeredskaper og annet avfall. Sjekk Våre Strender og den Nasjonale strandryddedagen i regi av Hold Norge Rent.

HVA KAN KOMMUNEN GJØRE?

Forbud mot ballonger. Arendal kommune har vedtatt forbud mot heliumsballonger, og forbudet bør utvides til å gjelde ballonger, konfetti og svevelykter.

Sikre gode avfallssystemer. Resirkulering er avgjørende for å sortere ut plast. Da går mer plast til gjenvinning og spres ikke i økosystemet.

Still miljøkrav ved innkjøp. Kommunene har innkjøpsreglement som stiller krav til ordnede arbeidsforhold, regelverk etc. hos dem de handler med. På samme måte kan kommunen stille krav til dem de handler med om rutiner for håndtering av avfall, bruk av emballasje, bioplast etc.

| |
|---|
| <p>Biltrafikk sprer plast. Gode kollektivsystemer er avgjørende, slik at vi alle kan redusere vår egen bilbruk.</p> |
| <p>Idretten må med! Kunstgressbaner sprer gunmmigranulat/plast. Arendal skal være i tet når det gjelder å ta i bruk de beste alternativer til dagens gummigranulat. Arendal innfører nye rutinene for vedlikehold og drift av kunstgressbaner.</p> <p>Plastfrie idrettsarrangement. Kutte plast-engangsartikler, sortere avfall, dele ut handlenett.</p> |
| <p>Kulturen må med! Plastfrie kulturarrangement. Kutte plast-engangsartikler,sortere avfall, dele ut handlenett.</p> |
| <p>Båtliv utene plastforurensing. Arendal er avhengig av et plastfritt hav, og bør tilby giftfri undervannsstell av båt.</p> <p>Småbåthavner med anledning til båtpuss må ha oppsamling av mikroplasten.</p> |
| <p>Papirposer og bærenett som kan brukes flere ganger kan erstatte dagens plastposer. Som forbrukere trenger vi butikker som oppfordrer til alternativer til plastposen. Butikker kan gjøre en betydelig innsats for å redusere bruk av plastemballasje. Hver gang vi handler matvarer, må kundene få automatisk tilbud om handlenett.</p> |
| <p>I landbruket kan økt bevissthet bidra til å redusere bruk av plast og til å fjerne plastavfall som ikke samles opp av retursystemene. Også i havbruk og fiskeri er det mye som kan gjøres. Tauverk, fiskeredskaper og oppdrettsmerder i plast brytes sakte ned og bidrar til å spre mikroplast i havet. Arendal bør etablere mottak av «spøkelsesredskaper» - garn, teiner, plast m.m. Nærmeste mottak er Hvaler, «Fishing for litter».</p> |
| <p>Når forbrukerne etterspør alternativer til plast, vil det skapes et marked som leverandører kan fylle. På samme måten kan næringslivet selv etterspørre alternativer gjennom egne innkjøp.</p> |
| <p>HVA KAN NASJONALE MYNDIGHETER GJØRE?</p> |
| <p>EU har stilt krav til reduksjon av plastposer og vil at det skal tas betalt for plastposer i butikkene. Derfor ble Handelens Miljøiljøfond etablert i Norge. Det er et samarbeid mellom regjeringen, Dagligvarehandelens miljøforum, NHO Handel og Virke. Det legges avgift på hver plastpose, og denne går til miljøtiltak i bransjen selv. Fondets inntekter skal brukes til å støtte miljøorganisasjoner, foreninger og andre som jobber mot forsøpling og for opprydding.</p> |
| <p>Våre avfallssystemer fungerer rimelig godt og fanger opp mye av det skadelige avfallet til resirkulering og gjenvinning. Men det kan gjøres mer for å få en enda større andel av platen inn i våre avfallssystemer.</p> |
| <p>Norges rolle i internasjonale fora som FN spiller også en viktig rolle. Mot slutten av 2017 vedtok FNs miljøprogram, etter forslag fra Norge, en global målsetning om å stanse utslipp av plast i verdenshavene. Vedtaket vil ikke stanse utviklingen, men er viktig for å gjøre verdenssamfunnet bevisst på utfordringene.</p> |
| <p>På lik linje med klimaavtalene verdenssamfunnet har fått på plass, trengs det internasjonale forpliktende avtaler mellom myndigheter, næringsliv og organisasjoner som kan iverksette tiltak for å løse et av vår tids aller største miljøproblemer.</p> |